

Protokoll fört vid pleniföredragning

Regeringskansliet

Allmänna byrån, Rk1

Närvarande

KS – MP – NF – MN – WV

Frånvarande

CG - TA

Justerat

Omedelbart

Ordförande

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Föredragande

Minister

Mats Perämaa

Protokollförare

Förvaltnings- och

utvecklingschef

Dan E Eriksson

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 39

Åtgärder i anledning av regeringens proposition (RP 15/2017 rd) med förslag om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt i anledning av finansministeriets rapport ”Utredning om landskapet Ålands finansiella system.

ÅLR 2017/2013

ÅLR 2017/2920

103 Rk1

Landskapsregeringen beslöt tillskriva statsrådet i enlighet med bilaga 1

Datum 23.10.2017 Dnr
ÅLR 2017/2013
ÅLR 2017/2920

Statsrådet
Pb 23

00023 STATSRÅDET

Bilaga 1

Hänvisning

Kontaktperson
Förvaltnings- och utvecklingschef Dan E Eriksson

Ärende
**ÄNDRING AV GÄLLANDE SJÄLVSTYRELSELAG
OCH
RAPPORTEN "UTREDNING OM ÅLANDS FINANSIELLA SYSTEM"
PROJEKT VM038:00/2017**

Allmänt

Ålands landskapsregering önskar på detta sätt uppmärksamma statsrådet på två aktuella och väsentliga frågor kring den åländska självstyrelsens finansiering oberoende av den pågående självstyrelselagsrevisionen.

Den nya reviderade självstyrelselagen kommer enligt planerna att träda ikraft den 1.1.2022 medan vård- och landskapsreformen enligt planerna träder ikraft den 1.1.2020. Landskapsregeringen anser därför att ett system som fungerar väl såväl före som efter vård- och landskapsreformen, och därmed systemmässigt fungerar oberoende av en kommande vård- och landskapsreform, måste skapas även i nu gällande självstyrelselag.

Under april 2017 publicerade finansministeriet rapporten: "Utredning om Ålands finansiella system" trots att både landskapsregeringen och Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) protesterat och påtalat stora brister i rapporten, då den inte ger en korrekt bild av det ekonomiska flödet mellan Åland och resten av Finland. Landskapsregeringen anser det viktigt att de utredningar som man hänvisar till beträffande de ekonomiska förhållandena mellan riket och Åland kan accepteras av vardera parten något som hittills alltid eftersträvats. Eftersom landskapsregeringen inte kan acceptera den aktuella utredningen behöver någon form av åtgärd vidtas för att åstadkomma en kartläggning som vardera parten kan acceptera.

Arbetet med vård- och landskapsreformen

Landskapsregeringen konstaterar att arbetet med vård- och landskapsreformen var mycket intensivt under våren samt att korrespondensen mellan landskapsregeringen och berörda ministerier i fråga om reformen var omfattande. Efter mycket förhandlingar lämnades slutligen en proposition till riksdagen RP 71/2017 rd som parterna tyvärr inte kunnat enas om. Grundlagsutskottet avgav ett yttrande där bl.a. frågan

om skattegottgörelsen berördes: ”Det ovan beskrivna arrangemanget kan sålunda endast under viss, kort tid kompensera för bortfallet av skattegottgörelsen. Frågan måste regleras på korrekt sätt så snabbt som möjligt.”

Landskapsregeringen anser att det nu finns en möjlighet att anpassa den befintliga självstyrelselagen till reformen eftersom reformen flyttats fram ett år.

Med anledning av det ovan anförda anser landskapsregeringen att det är hög tid att påbörja ett gemensamt arbete att anpassa den nuvarande självstyrelselagen till vård- och landskapsreformen. Landskapsregeringen förväntar sig ett system som fungerar oberoende av en kommande vård- och landskapsreform. Landskapsregeringen konstaterar att en överföring av lagstiftningsbehörigheten i fråga om förvärvsinkomstbeskattningen skulle vara en naturlig lösning för att neutralisera reformen.

Självstyrelsesystemet förutsätter att det är landskapets behov som ska styra utformningen av det ekonomiska systemet så länge beskattningsrätten, med undantag för landskapskatt i tillägg till statlig beskattning, förbehålls statsmakten. Landskapsregeringen anser det därför vara naturligt att i samband med anpassningen av den gällande självstyrelselagen höja självstyrelsens årliga grundfinansiering med ca 15 miljoner euro för att möta självstyrelsens behov.

Landskapsregeringen betonar vikten av att diskussionerna snabbt påbörjas och påpekar att ansvaret för en försening uteslutande vilar på riket om de möjligheter att ändra självstyrelselagen som riksdagsvalet medger inte kan användas.

Rapporten: ”Utredning om Ålands finansiella system”

Problemet med rapporten “Utredning om Ålands finansiella system”

Finansministeriet publicerade rapporten: ”Utredning om Ålands finansiella system” trots att både landskapsregeringen och Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) påtalat mycket stora brister. Utan hänsyn till att landskapsregeringen rekommenderat att utredningen med den utformning den hade inte skulle publiceras har den lagts ut på finansministeriets hemsida och kommenterats av finansministeriet utan att ministeriet vid dessa uttalanden reflekterat över den kritik som framförts från åländsk sida.

Utredningen har enligt landskapsregeringens uppfattning redan lett till och riskerar att än mer bidra till grova missuppfattningar om den ekonomiska relationen mellan landskapet och riket. Därigenom riskerar den att ytterligare försvåra de nu pågående diskussionerna kring de ekonomiska frågorna.

Rapportens brister

Landskapsregeringen konstaterar att rapporten inte ger en korrekt bild av det ekonomiska flödet mellan Åland och resten av Finland. Anledningen till detta sammanfattas nedan.

Statistikcentralen har sedan 1978 indelat statens bokslut enligt område för jämna år. Sedan 1994 har området varit landskap. Det har tidigare funnits förståelse för att penningströmmarna mellan riket och Åland inte kan mätas

på samma sätt som penningströmmarna mellan staten och landskapen i riket. Landskapsregeringen konstaterar att den valda metoden för regionalisering av penningflödet passar dåligt, då avsikten är att utvärdera landskapet Åland som en lagstiftande autonomi inom den centraliserade nationalstaten Finland. Eftersom det självstyrda Åland inte går att direkt jämföra med någon region eller andra landskap har flera tidigare försök gjorts att utreda det ekonomiska flödet mellan landskapet och riket för att klargöra den åländska ekonomin i förhållande till hela Finlands statsekonomi. Man har då varje gång stött på svårigheter trots att den tid som ägnats uppdragen varit mer anpassade till mandatet.

I sammanhanget kan Turunen-Eriksson utredningen från år 2004 respektive Santamäki-Vuori betänkandet från år 2013 lyftas fram. I t.ex. Turunen/Eriksson utredningen blev man tvungen att justera Statistikcentralens uppgifter om statens kostnader på Åland för att få bort dubblering av kostnader. Dessa utredningar var mycket mer djupgående och mandattiden för utredningarna möjliggjorde även mer insiktsfulla bedömningar än vad som nu varit fallet. Landskapsregeringen konstaterar att de mest tillförlitliga utredningar som gjorts är Turunen/Eriksson utredningen från år 2004 respektive Santamäki-Vuori betänkandet från år 2013 och att dessa borde ha legat till grund för utredningen.

Utredningen anger att ”av utgifterna kan ca 70 procent allokeras till Åland utan särskilda kalkyler, men utifrån registeruppgifterna kan endast drygt en tredjedel av skatteinkomsterna allokeras direkt.” Redan med att konstatera detta ges en indikation på att uppgiften varit omöjlig utan att ingående studera de specifika förhållanden och flöden som gäller Åland.

Mervärdesskatterna kan på grund av dess utformning inte på ett enkelt sätt fördelas mellan Åland och övriga Finland. I utredningen hänvisar man till att man använt en metod med grund i input-output-tabeller (I-O- tabeller). De senaste regionaliserade I-O-tabellerna är från 2002 vilket innebär att utredningen använt sig av helt föråldrade tabeller. Den åländska ekonomin har under 2000-talet genomgått en omfattande strukturförändring där en tillbakagång inom sjöfarten ersatts av tillväxt inom andra servicenäringar och tillverkning. Därtill har internationaliseringen tilltagit, arbetskraftsinvandringen accelererat och handelsmönstren ändrat sedan början av milleniet. Den regionala databas som används verkar enligt rapporten därtill vara av varierande kvalitet olika år varför resultatet endast kan presenteras för vissa år med den valda metoden. I fördelningen av mervärdesskatteinkomsterna har man

vidare lagt konsumtionsundersökningen 2012 som grund, konsumtionsundersökningen beaktar emellertid inte den omfattande turismkonsumtionen på Åland. Det innebär att utredningen endast beaktat konsumtion över gränserna i en riktning, till den del ålänningar konsumerar utanför landet medan turisternas konsumtion på Åland inte fångas av metoden. Samtidigt konstateras att den privata konsumtionen utgör den största posten vid fastställandet av mervärdesskatteinkomsten.

Statens utgifter på Åland presenteras i utredningen endast summariskt och utan närmare beskrivning av fördelningsmetoder.

Till den del som företagsstöden betalas över statsbudgeten finns tydliga exempel på hur inkomster och utgifter inte har fördelats enligt kongruenta

principer. Detta kan dock utläsas bara indirekt i utredningen. För bemanningsstödet till sjöfarten anges att bidragen registreras för den region där ”objektet för dessa är beläget”. Utredningen har då helt uppenbart allokerat utgiften enligt var företaget har sin hemvist, trots att bemanningen handlar om rörliga arbetsplatser som till en helt övervägande del innehas av personer med hemvist i rikets landskap. Kostnaden för dessa arbetsplatser ska i kongruens med hur inkomsterna från förvärvsinkomstbeskattningen allokteras belasta respektive anställds hemort och landskap. På det sätt rapporten nu är utformad får en läsare uppfattningen att ett sjöfartsstöd enbart gynnar Åland trots att grundavsikten med sjöfartsstödet är att säkerställa förutsättningar med sjöfart under en finländsk flagg och då stödets faktiska effekter riktar sig till anställda inom sjöfart som till övervägande del är bosatta i det övriga landet.

Slutsatser

Landskapsregeringen anser att lösningen kring vård- och landskapsreformen och frågan om höjningen av avräkningsgrunden vardera snarast bör föras till förhandlingar.

Landskapsregeringen konstaterar att rapporten ”Utredning om Ålands finansiella system” inte tjänar till att bygga förtroende mellan landskapet och riket och att den riskerar att försvåra de nu pågående diskussionerna om självstyrelselagsrevisionen inkluderande de ekonomiska frågorna. Om en utredning utöver Turunen-Eriksson utredningen och Santamäki-Vuori betänkandet anses nödvändig skulle till exempel en internationellt respekterad och oberoende utredare, accepterad och bekostad av både landskapsregeringen och finansministeriet, kunna anlitas för att trygga ett objektivt och opartiskt beslutsunderlag.

Landskapsregeringen konstaterar således att det nu är dags för politiska överläggningar om de ekonomiska frågorna - utöver de som förs om det förslag till ekonomiskt system som ingår i den pågående självstyrelselagsrevisionen - även utgående från nu gällande självstyrelselag för tiden fram till dess den nya självstyrelselagen träder ikraft.

L a n t r å d Katrin Sjögren

Minister Mats Perämaa

FÖR KÄNNEDOM:

Statsminister Juha Sipilä
 Finansminister Petteri Orpo
 Finansministeriet, statssekreterare som kanslichef Martti Hetemäki
 Justitieministeriet, lagstiftningsråd Janina Groop-Bondestam
 Självstyrelsepolitiska nämnden
 Riksdagsledamot Mats Löfström